

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Delovanje tajništva južnega okrožja rudarskih organizacij.

(Od septembra 1909 do avgusta 1910.)

Na rudarski konferenci v Trbovljah dne 28. avgusta 1910 je podal rudarski tajnik sodrug Sitter naslednje poročilo o delovanju tajništva:

Tajništvo je rešilo v dobi od septembra 1909. do avgusta 1910 vsega skup 880 pismenih opravkov, ki so se tikali raznih združevalnih, bratovskoskladničnih in drugih zadev. Tajništvo je spisalo vsega 168 prošelj, ki so bile naslavljene deloma na bratovsko skladnico radi podpor in priznanja članskih let, na občine za revnostno podporo in za domovinsko pravico i. t. d. Zaradi odpuščenja iz dela zaradi kaznovanja in šikaniranja proti delavcem je posredovalo tajništvo pri okrožnih rudarskih uradih v Gelju, Ljubljani, Zadru in pri rudniških ravnateljstvih v Trbovljah in Labinju; vsega vkup se je posredovalo šestnajstkrat. Nekatera posredovanja so končala z uspehom.

Shodov je imelo tajništvo vsega skup 76. Vsled sklepa Unije so se vršili po vsem okrožju shodi za zavarovanje rudarjev, tako v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Idriji, Labinju, Lešah, Velenju, Kočevju, Zabukovici i. t. d. Na vseh shodih se je z navdušenjem sprejela resolucija za takojšnjo uvedbo zavarovanja rudarjev.

Zaradi utrgavanja pokojnine in bolniške podpore se je vložilo pri razsodišču osem tožb, izmed katerih so končale tri z uspehom, štiri so bile odbite, ena pa še ni rešena.

Tajništvo je dajalo nešteto krat pojasnila o bratovskoskladničnih zadevah, o zavarovanju proti bolezni in nezgodam in o drugih zadevah, ki se tičejo pravnih slučajev.

Tajništvo je posredovalo v Kočevju radi zvišanja bolniške podpore; zadeva je končala z uspehom. Podobno se je skušalo doseči za bol-

niško blagajno spodnještajerskih združenih bratovskih skladnic. Podjetniki pa so se temu uprli in zato se ni doseglo nič.

Pri glavnem zborovanju združene spodnještajerske bratovske skladnice v Trbovljah so se stavili predlogi za spremembo pravil. Predlogi so se tikali bolniške podpore za neporočene člane, nadalje povečanja pokojninskih razredov za pone-srečene delavce in vdove, ki se iznova poroče. Čeprav je glavno zborovanje sprejelo predloge enoglasno razen glasov rudniških zastopnikov, vendar jih je okrožni rudarski urad razveljavil, češ, da so protipostavni. V pravilniku spodnještajerske bratovske skladnice se je izpremenil paragraf 33 v tem smislu, da dobe vdove izplačano dveletno pokojnino, ako se zopet omože.

Plačilna gibanja so se vršila v Zagorju, Trbovljah, Ojstrem, Hrastniku, Zabukovci, Velenju, Lešah in v Črnem. Vsa gibanja so bila brez-uspešna; samo v Velenjah se je doseglo 10 vinarjev izboljška za gosposki šiht. Zaradi šikaniranja in odpuščenja delavcev v Krpani je zboroval meseca aprila v Ljubljani zedinjevalni urad, ki pa je bil brezuspešen. Ker so podjetniki vztrajali na svojem stališču.

V okrožju se je vršilo pet stavk; tri v Trbovljah, ena v Labinju, ki pa še ni končana, in ena v Lešah, ki je končala z uspehom. Trboveljske stavke so izbruhnile nenadoma kot obrambne stavke proti slabim plačam, slabemu ravnanju in kaznovanju delavcev; dve stavki sta trpeli samo šest ur, ena pa 15 ur. Stavka v Lešah je trpela sedem dni. Pri državnem rudniku v Idriji so zahtevali delavci draginjsko doklado, ki jim jo je erar deloma dovolil.

Kakor skoro povsod, se je tudi pri nas izmanjšalo število članov, kar je pripisovati krizi in pogostemu izseljevanju.

Bratovskoskladnični zdravnik dr. Berdach v Trbovljah je tožil tajnika radi razžaljenja časti, ker mu je javno očital razne neprimernosti. Toženi

tajnik je bil oproščen pred okrajnim sodiščem in pred prizivnim sodiščem v Celju in tožitelj je moral plačati sodnijske stroške.

Državna konferenca avstrijskih rudarjev.

Dne 9., 10. in 11. septembra se je vršila na Dunaju državna konferenca avstrijskih rudarskih zadrug II. skupine. Navzočih je bilo 65 delegatov, ki so zastopali štirinajst zadrug s 130.444 rudarji. Ministrstvo za javna dela je zastopal višji rudniški komisar Durich, socialnodemokratsko stranko poslanec Schrammel, strokovno komisijo pa poslanec Beer; posvetovanj sta se udeleževala tudi poslanca Cingr in Löw.

V imenu moravsko-ostavske zadruge je otvoril konferenco sodrug Kantor, ki je bil izvoljen tudi za predsednika. Nato sta pozdravila odposlanca poslanca Schrammel in Beer, nakar se je pričelo posvetovanje o prvi točki:

Zavarovanje rudarjev proti nezgodam. Poročal je sodrug Jarolim (Češko): Skrb za onemogle rudarje je v Avstriji povsem nezadostna. Za delo nezmožni rudar je obsojen, da počasi umira lakote. Delavci drugih strok imajo že trindvajset let zavarovanje proti nezgodam, rudarji pa niti sedaj ne; kajti bratovske skladnice se s svojo pokojnino in podporo naravnost rogajo pravicam rudarjev, in jih podjetniki često izrabljajo proti delavskemu gibanju. Šestnajst let že pritrujujejo podjetniki delavcem njih pravice in so na ta način utaknili najmanj dvajset milijonov kron v svoj žep. Izmed 172.000 bratovskoskladničnih članov imata dve tretjini pravico do 200 kron letne pokojnine, torej niti 55 vinarjev na dan. Dobe se pa tudi rudarji, ki imajo samo 100 kron letne pokojnine. Bratovske skladnice so v silno slabem stanju. Zato zahtevamo, da se uvrste rudarji v s p l o š n o z a v a r o v a n j e

LISTEK.

S Kodanjskega socialističnega zbora.

(Par slik.)

Kodanj ni samo zato socialnodemokratsko mesto, ker so velike množice mestnega proletarijata socialnodemokratskega mišljenja, ampak tudi zato, ker je vodstvo občine pod odločujočim socialnodemokratskim vplivom. Možje rdeče internacionale so v Kodanju dobrodošli gosti; brez zoprne vsiljivosti jih sprejme Kodanj s preprosto srčnostjo in darežljivostjo. Glasnikom svetovnega prevrata se ni treba skrivati v kaki zakotni dvorani, temveč oni zborujejo javno in glasno v krasni koncertni dvorani ene najsijajnejših Kodanjskih palač, ki se dviga v vsej svoji blesteči lepoti ob najiminentnejši Kodanjski ulici.

V tej svetli hiši zborujejo torej glasniki mednarodne vzajemnosti. Dvorana je prostorna in vendar skoro premajhna za veliko število odposlancev, ki so se sešli iz vsega sveta. Stébri, ki stoje ob vhodu v palačo, so rdeče oviti. Širok prapor nosi danski napis, da se vrši tu osmi mednarodni socialistični zbor. Dvorana sama, se je ovenčala z izrazito socialističnim nakitom. Na steni govorniškega odra blesti stari bojni klic internacionale:

„Proletarci vseh dežela, združite se!“ Na desni in levi strani tega klica vise zastave danskih političnih in strokovnih društev. Delegati sede v devetih skupinah; na galeriji so zasedli svoje prostore časnikarji, ki jih je prišlo stoinpetindvajset iz vseh krajev poročati za liste.

Zbor se je otvoril v nedeljo, osemindvajseti dan meseca avgusta z velikim slavljem. Zdelo se je, kakor bi se bilo zbralo vse mesto, da proslavi internacionalo. Množice so privrele v nepreglednem številu, s praporju in vsi ovenčani s svežim cvetjem. Tudi palice so okitili s cvetjem; drugi so nosili v rokah pestre šopke. Tako se je izvršil izprevod ves v cvetju, kakor da bi pomlad obhajala svoje sveže, prenavljajoče, s cvetjem in solnčnimi žarki obžarjeno zmagoslavje. Znamenje za odhod se je dalo s streli, in nato se je razgibal izprevod neprisljano in veselo, toda v zavesti velikega poslanstva. In pač prvič so stopali voditelji revolucionarnega proletarijata skozi slavoloke na mestnih tleh. Izprevod so pozdravljali venci, girlande in skandinavske narodne zastave.

V izprevodu je korakalo vse, kar dela v Kodanju. Izprevod je otvoril mestni župan sodrug Jen Jensen s svojo soprogo, s cvetjem ovenčani; nad njim so plapolale in v veličastnem šumu vihrale bele zastave z izreki proletarskega veroizpovedanja. V škrlatnordečih nedeljskih jopi-

čih korakajo v številni množini socialnodemokratski poštni uradniki. Tudi drugače so zastopane vse uradniške organizacije, železničarji, gasilci kakor tudi — vojaki. Zadnji sicer ne korakajo v izprevodu, toda na jopičih imajo našit slavnostni znak in se zabavajo skupno s civilisti.

V velikem mestnem parku bleste štirje, z rdečim baržunom obiti odri med mogočnimi hrasti in bukvami. Že dolgo popreje, predno je dospel izprevod v parkovo zelenje, je valovalo v parku veselo življenje. Kar mrgolelo je majnih plavalasih glavlic deklic in dečkov in otroških vozičkov, ki so iz njih radostno pogledovala brezskrbna, jasna očesca dojenčkov; kakor da bi njih majhna srca slutila, da jim bo ustvarilo tisto delo, ki obhaja to slavlje, lepšo bodočnost in boljše življenje, kakor ga imajo njih starši.

Šele po šestih se je približal izprevod. Mahoma se je napolnil ves park s črnimi množicami. In nato so zagrmel z rdečih prižnic besede govornikov, ki so pripovedovali o trpljenju svojih narodov, o svojih bojih in zmagah, o svojih nadah in ciljih. Vsi pa so proslavljali ta majhni danski narod, ki ima komaj toliko ozemlja kakor naša slovenska domovina, a je vendar tako daleč napredoval in pripomogel misli socialne demokracije do tolike moči, čeprav se je kapitalistična družba upirala z vsemi silami.

proti nezgodam. Na socialno zavarovanje bo treba še dolgo čakati. Da pa se uvrste rudarji v zavarovanje proti nezgodam, je mogoče že sedaj in je prav lahko. Treba je le razveljaviti in odpraviti določbo, da so rudarji izvzeti iz splošnega zavarovanja proti nezgodam. Ako pa bo trpel bratovskoskladnični škandal še deset let, tedaj bodo propadle bratovske skladnice druga za drugo. Mi smo govorili s socialno-demokratsko zvezo poslancev, ki je tudi vložila v mesecu maju predlog, da se uvrste rudarji v zavarovanje proti nezgodam. Naša konferenca naj ta predlog krepko podpre. (Živahno pritrdjevanje.)

Po poročilu sodruga Jarolima se je razvila jako živahna debata, ki so se je udeležili odposlanci iz mnogih rudarskih okrožij. Vsi govorniki so se pridružili izvajanjem sodruga Jarolima in so navedli mnogo zgledov, kako je z bratovskimi skladnicami. Zlasti so poudarjali, na kako zvit način se ropajo rudarji bratovskoskladničnih pravic. Sodrugi Jarolim je predlagal naslednjo **resolucijo**, ki se je sprejela enoglasno:

Konferenca združnih delegatov II. skupine rudarskih v Avstriji izjavlja:

Obstoječe bratovskoskladnično zavarovanje rudarjev je povsem nezadostno. Vsled velike razkosanosti so bratovske skladnice brez socialno-politične in zavarovalnotehnične podlage in se jim raditega ne more zadostno in trajno pomagati, čeprav so se oropali tisoči delavcev dobro prisluženih pravic, ostali tisoči pa morajo plačevati visoke prispevke.

Kljub izboljšanju v zadnjih letih dajejo bolniške blagajne veliko manje kolikor bi morale dajati po postavnih določilih. Večina pokojninskih blagajen komaj da izplača tisti najmanjši znesek pokojnine, kakor ga ukazuje postava. Saj imamo celo take bratovske skladnice, ki plačajo komaj 100 kron letne pokojnine. Bratovskim skladnicam se ni odpomoglo kljub temu, da uprave bratovskih skladnic na najzvitiji način ropajo delavce njih pravic.

Vrhovsega pa trpe rudarji veliko krivico, ker nimajo zavarovanja proti nezgodam, kakor ga imajo drugi delavci že več kakor dvajset let. Da se onemoglemu rudarju prizna pokojnina, morajo biti vzrok onemoglosti le splošne bolezni, ki povzročajo onemoglost tudi pri drugih ljudeh: zategadelj je jasno, da rudarji mnogokrat izgube pravico do itak majhne pokojnine, češ, da se ni dokazala njih popolna nezmožnost za delo.

Te žalostne in sramotne razmere nujno zahtevajo temeljitega izboljšanja. Tega izboljšanja pričakujejo rudarji v skorajšnjem uvedbi socialnega zavarovanja. Državna konferenca združnih delegatov zato ogorčeno izjavlja, da se v državnem zboru zakonita uvedba socialnega zavarovanja načrtoma in nalašč zavlačuje in se skuša na ta način preložiti udeleževanje socialnega zavarovanja na nedogleden čas. Meščanski poslanci so vsled tega nesramnega početja že sedaj povzročili, čeprav so posvetovanja pospešili, da bo minulo še mnogo let, predno bo dovolilo socialno zavarovanje starim in onemoglim delavcem pokojnino. Vsled zavlačevanja socialnega zavarovanja se ne zavlačuje samo preosnova zavarovanja rudarjev, ampak se zavarovanje naravnost poslabšuje, ker propadajo bratovske skladnice druga za drugo. Proti temu morajo protestirati rudarji z vso odločnostjo.

Da se zabrani nadalnje zavlačevanje zavarovanja rudarjev in da se zavarovanje rudarjev izboljša takoj, zahteva državna konferenca od vlade in državnega zbora, da se rudarji takoj uvrste v že obstoječe krajevno zavarovanje proti nezgodam.

Prav tako vztraja državna konferenca pri zahtevi, da se odpravijo bratovske skladnice in da se uvrste rudarji v socialno zavarovanje zajedno z zavarovanjem za vdove in sirote.

Drugi dan.

Navzoč je tudi poslanec sodrugi Seitz. Razpravlja se o točki

službeni red in delovna pogodba.

Poročal je sodrugi Ebert (Češko): Pri rudniški industriji niti govora ne more biti o tem,

da bi se sklenila med delodajalcem in delavcem pogodba. Za delovno pogodbo velja službeni red, ki ga sestavijo podjetniki v lastno korist in ki ga potrde rudniške oblasti. Kar še drugega spada k pogodbi, je to, da delavec vpraša, ali lahko dobi delo, nakar odgovori uradnik: „Da.“ Torej o pogodbi ni niti govora. Rudniška postava o delovnem redu je zastarana. Pred par leti je hotela vlada izboljšati rudniško postavo, toda podjetniki so se temu hrupno uprli, in vlada se jim je vdala. Potem je predložila vlada novo postavo, kakor je bila po volji rudniškim posestnikom. Treba je torej računati z dejstvom, da vlada ne namerava izboljšati rudniške postave tako, kakor si žele rudarji. Tem odločneje moramo torej povedati vladi, da zahtevamo temeljite preosnove rudniške postave. Predvsem pa moramo delati na to, da si osvojimo s pomočjo organizacije boljše delovne razmere. Podjetniki nočejo uvedbe minimalne plače. Rudniški svetnik Bauer, ki zastopa podjetnike v delavskem svetu, je bil dejal, da bi se dalo socialni demokraciji 2000 agitatorjev, ako bi se uvedli varnostni možje. Združni delegati se že itak od nekdaj smatrajo za socialnodemokratske agitatorje. Jaz želim, da bi se jim to ne „očitalo“ zastoj. (Živahno pritrdjevanje.)

(Dalje.)

Strokovne zveze, meščanstvo in kapitalizem.

V zadnjih letih se je strokovno gibanje jako mogočno razvilo in meščanski krogi so pričeli zavzemati napram strokovnim zvezam drugačno stališče kakor preje. Kdor je torej opazoval rast novodobnega delavskega gibanja, kdor je zasledoval boj delavstva za pravično postavodajo, ta spozna, kako je spremenila buržoazija svoje mnenje o organizaciji delavskega razreda!

S tem seveda še ni rečeno, da so posedujoči razredi opustili svoje sovraštvo napram delavskemu gibanju. Kakor vedno, tako so tudi danes posedujoči razredi načelni nasprotniki delavskega razreda. Vendar pa so se razmere izboljšale v toliko, da zro meščanski krogi z malo prijaznejšimi očmi na razne poizkuse delavstva, kako bi si izboljšali svoje razmere. Danes se stavke in plačilna gibanja ne smatrajo več tako revolucionarne, kakor so se preje. V javnosti velja dandanes strokovno gibanje za pojav, ki je treba pač računati z njim in ki se ga ne da kar tako meniti nič tebi nič odpraviti. Država in družba računata dandanes s strokovnim gibanjem kot s stvarjo, ki se ne more preko nje. Ako preudarimo, da še ni tako daleč tisti čas, ko podjetnikom niti na misel ni prišlo, da bi stvarno obravnavali z delavstvom, tedaj lahko spoznamo, kako dalekosežna izprememba se je zgodila, ki mora imeti svoje posebne vzroke.

Socialni boji, bodisi na gospodarskem ali na političnem polju, so predvsem vprašanja moči. To dejstvo samo nam pove, da je povzročila izpremembo podjetniškega postopanja napram delavstvu samo rastoča moč strokovnih društev. Seveda je skušalo podjetništvo to moč oslabiti, zato je kolikor možno pospeševalo tiste organizacije, ki stoje na stališču družabne poravnave med posameznimi razredi. Te organizacije so predvsem krščansko-socialne in narodne organizacije. Moč mednarodnih organizacij je velika, kakor je tudi velika moč mednarodno združenega kapitalizma: gospodarski boj med tema silama je vedno jako trdovraten in ga je treba izvajati z vso vztrajnostjo in s skrajnimi žrtvami. Kapitalizem se zaveda tega; zato opazamo, kako ravno v najnovjšem času združuje vse svoje moči v vedno tesnejših zvezah, ki se stapljajo v osrednjo zvezo. Že se tudi čujejo glasovi v podjetniških zvezah, ki bi združile pod svojim okriljem proti delavstvu podjetnike več držav in morda ni preveč daleč tisti čas, ko se bo organiziral kapitalizem vsega sveta za boj proti proleterijatu. Kajti čeprav tekmujejo podjetniki raznih dežel med sabo, vendar pa so si složni v boju proti zahtevam delavstva.

Toda razvoj kapitalizma sam skrbi zato, da ne zrasto njegova drevesa v nebesa. Čim bolj se združuje in orgaizira kapitalizem in čim ošabnejši prihaja nasproti delavskim zahtevam, tem bolj se jasni delavcem, da bodo strli ta odpor le s krepko organizacijo. Kajti organizacija je

moč in čim več te moči si osvoji delavstvo, tem večje, pomembnejše in trajnejše bodo njega zmage.

Kapitalizem in proletariat.

Smotreno strokovno gibanje se ne more drugače razviti kakor v spoznanju nasprotstva med delom in kapitalom. Delavci, ki so se zbudili iz svoje zaspanosti in streme za izboljšanjem svojega življenja, se bodo šele tedaj uspešno in vztrajno borili za svoje zahteve, ako se zavedajo nasprotstva med podjetnikom in delavcem. Novodobno, moderno strokovno gibanje, se dobro zaveda, da loči globok, nepremosten prepad podjetnike in delavce. To dejstvo je tudi izhod vsega gospodarskega-vojevanja.

Delavec, ki nima ničesar svojega razen močnih delavajenih rok, pride k podjetniku, da bi si izprosil od njega dovoljenje za delo. Podjetnik, srečni lastnik tovarne in strojev, delavcu dovoli delo v svoji tovarni. Tako začne delavec robotati. Pridno dela uro za uro. Ko je delovni čas končan, pride delavec k podjetniku in zahteva znesek svojega dela. Podjetnik ga debelo pogleda in pravi: „Kaj? Vi hočete znesek svojega dela, ves znesek svojega dela? Vi ste pač neumni! Ali niste delali v moji tovarni in z mojimi stroji? Jaz zahtevam povračilo za to, da sem Vas pustil delati v moji tovarni, z mojimi stroji in z mojim orodjem!“ In podjetnik da delavcu od njegovega zaslužka ravno toliko, da se lahko borno preživi; ostanek pa, ki ga je delavec s trudom zaslužil, vtakne v svoj žep.

In to je železni zakon kapitalističnega gospodarstva: Ker delavec ni lastnik proizvodnih sredstev, ne dobi za svoje delo nikdar tistega zneska, ki ga je zaslužil; podjetniku mora oddati večino svojega zaslužka, on sam pa prejme samo borno plačo, ki mora ob njej prestradati svoje življenje. Zato je nepremostno nasprotje med podjetnikom in delavcem. Ne more biti drugače, kakor da stremi delavec za tem, da bi prejel kalikor možno od svojega dela, podjetnik pa gleda na to, da bi mu dal, kolikor mogoče malo. Tako mora nastati med obema boj.

Razredno nasprotstvo med delavcem in podjetnikom je gospodarsko tako globoko utemeljeno in korenini tako trdno v današnjem kapitalistnem svetu, da mora zbuditi v ljudeh odpor. In čim bolj se razvija kapitalistovsko gospodarstvo, tem ostrejša razredna nasprotstva morajo nastati med kapitalizmom in proletariatom. Seveda je podjetnikom mnogo na tem, da bi delavci ne opazili razrednega nasprotstva. Podjetniki uporabljajo zategadelj razna pretkana sredstva, da bi delavce premotili o obstoju razrednega nasprotstva. Podjetniki dobro vedo, čim manj se zavedajo delavci razrednega nasprotstva, tem bolj so zadovoljni s svojim položajem in tem manj so nagnjeni k gospodarskemu boju s podjetništvom.

Lahko in možno je, da se za nekaj časa podjetnikom posreči uspavati razredno zavest delavstva. Toda samo za nekaj časa. Kajti kapitalizem se razvija bolj in bolj in tako bo občutil tudi nezaveden delavec prejalislej, kako brezobzirno gospodari kapitalizem. In odprle se mu bodo oči spoznanja ter bo vstopil v vrste svojih tovarišev, da izvojuje z njim boj za svoje zahteve.

Enaindvajseti mednarodni zbor rudarjev.

(Dalje.)

Straker (Angležka): Napram vprašanju otroškega dela ne moremo zavzeti nobenega stališča, ker nimamo v tem oziru nikakega naročila. (Pokorny: Tako se godi že dvajset let!) Naša organizacija je demokratična. Mi smemo zagovarjati tu le tiste predloge, ki jih stavi kako okrožje. Takega predloga pa ni, zato ne moremo izraziti svojega mnenja o otroškem delu. Pač pa bomo glasovali za resolucijo, ki zahteva prepoved ženskega dela pri rudnikih. To delo je težko, umazano, zdravju nevarno in ponižuje ženo. Podzemeljsko žensko delo je na Angležkem postavno prepovedano; prav tako tudi zunanje delo deklic, še ne starih dvanajst let. Deklice pod trinajstimi leti smejo delati samo tri dni na teden,

po deset ur na dan: ako pa delajo več kakor tri dni na teden, smejo delati samo po šest ur na dan. Marsikatero ženske delajo vse svoje življenje pri rudnikih; zaslužijo pa po dve marki na dan. V državnem zboru leži predlog, da naj se žensko delo popolnoma prepove.

Pokořny (Nemčija): Jaz bi že rad imel enkrat od angležkih tovarišev izjavo, kako mislijo o otroškem delu. Kar je dejal predgovornik, nam ne zadostuje. Mi bi radi nesli domov orožje proti tistim tovarišem v Nemčiji, ki so drugje združeni. Ti tovariši imajo za vzor angleško organizacijo. Kar je dejal angleški govornik o ženskem delu v rudnistvu, to velja tudi za otroško delo. (Res je!) In nam se vedno očita: angleška organizacija je močna in velika, pa vendar ne odpravi otroškega dela. To je temna pega na ščitu ponosne angleške organizacije. Jaz pozivljam Angleže, naj stopijo na plan in ne govore vedno, da nimajo naročila. Naj tudi oni skrbijo, da otroci uživajo blagodejno solnce in da se ne pehajo v temo rudniškega dela. (Živahno pritrdjevanje.)

Desiree (Belgija) zagovarja obedve resoluciji. Podzemeljsko delo žen je v Belgiji izginilo skoro popolnoma. Samo osem žen še dela pod zemljo. Pač pa vladajo še jako žalostne razmere z ozirom na otroško delo. Koncem leta 1908 je delalo pod zemljo še 2227 trinajstletnih in dvanajstletnih dečkov in 4426 dečkov, še ne starih šestnajst let. Zunaj je delalo 1734 dečkov v starosti od dvanajst do štirinajst let, 2147 pa v starosti od štirinajst do šestnajst let. Kraj tega je delalo zunaj 3039 deklic v starosti od dvanajst do šestnajst let, 3580 v starosti od 16 do 21 let in 1503 v starosti čez enaindvajset let. To je strašno stanje, ki se mora odpraviti; kajti to delo posurovi ženske in otroke. Otroci ne spadajo k rudniku, ampak v šolo, če pa so stari že več kakor štirinajst let naj hodijo v nadaljevalno šolo, da se bodo izobrazili v ljudi, ki bodo nekaj vredni. (Živahno pritrdjevanje.)

Brown (Angležka): Angležka pravi nič ne napreduje v omejitvi ženskega dela. V zadnjih letih se je žensko delo celo pomnožilo. Odkod pride to? Kapitalisti ljubijo cene delavske moči. Toda za deklice med štirinajstimi in šestnajstimi leti jama nikakor ni tisti kraj, kjer naj bi dozorela v gospodinje in matere. Upamo pa, da se bo žensko delo popolnoma odpravilo z novo rudarsko postavo, ki se nam obeta za prihodnje leto. (Pritrdjevanje.)

Elfers (Holandija): Jaz moram strmeti, da Angleži zopet nimajo nikakega naročila z ozirom na otroško delo. V Holandiji je otroško delo pod šestnajstimi leti popolnoma prepovedano. Upam, da bodo angleški tovariši prihodnje leto vendarle prišli z naročilom, naj glasujejo za odpravo otroškega dela. (Bravo!)

Resolucija za postavno prepoved ženskega dela se je sprejela nato enoglasno, resolucija za prepoved otroškega dela pa z glasovi Nemčije, Belgije, Holandije in Bulgarije; Angležka se je glasovanja vzdržala, prav tako tudi Francozka, ki sta načelno sicer bili za resolucijo, toda nista imeli v tem oziru nobenega naročila.

Osemurno delo v rudnikih.

Osemurni delovni čas v rudnikih zahtevajo tri resolucije in sicer belgijska, francoska in nemška. Vožnja noter in ven se mora uračunati, med posameznimi delovnimi dobami (šihiti) mora biti šestnajst ur počitka; na teden se sme delati vsega vkup samo osemindvajset ur. Nemška resolucija zahteva krajtega še, da se sme delati na posebno vročih ali mokrih krajih samo po šest ur.

Leblanc (Belgija) utemeljuje belgijsko resolucijo in imenuje postavno določitev osemurnega dela najvažnejšo zahtevo rudarjev. V Belgiji nasprotujejo osemurnemu delovnemu času vsi liberalci in klerikalci. Boje se da bi imel potem rudar dovolj časa za nadaljnje izobraževanje, kajti ako bi se delavec dovolj izobrazil in se zavedel svojega razrednega položaja, tedaj bi kmalu minilo gospodstvo kapitalizma. Gospodarske koristi se dajo stalno obdržati samo s pomočjo postavodaje; zato se mora boriti delavec za osvobojenje svojega razreda kot član strokovnega društva in kot socialist. (Živahno pritrdjevanje.)

Goniaux (Francozka) prosi, da se sprejmejo vse tri resolucije. Francozka je sedaj dosegla postavno določeni osemurni delovni čas, ki se je polagoma uvajal od leta 1905. Vendar pa

se ne uračuna vožnja noter in ven in jako pogosto se dovoli čezurno delo. Proti temu pomaga samo krepka organizacija. Jaz sem že dolgo socialist, toda strokovna društva ne smejo biti politična.

Pokořny (Nemčija): Skrajšanje delovnega časa napreduje v Nemčiji jako pomembno. Delavsko gibanje se pri nas jako močno razvija, postavodaja pa hodi po tistih potih, ki jih je oglašilo delavsko gibanje. Delavsko gibanje je v Nemčiji pionir vsega gospodarskega, socialnega in političnega napredka. Pravijo, da rabijo v Prusiji petdeset let, predno pridejo do ene pametne misli, in zopet petdeset let, predno tisto misel uresničijo in udelejšijo. To velja zlasti za rudniško postavodajo sploh. Ako bi mi ne imeli delavskega gibanja, tedaj bi se moralo poroditi to gibanje samo od sebe, da bi vodilo Nemčijo po poti napredka in omike. Še pred par tedni se je obravnaval v bavarski zbornici osemurni delovni čas za rudarje. Vlada je izjavila: mi bi radi uvedli osemurno delo, toda Prusija in druge države bi se nam uprle. Prusija je pač še vedno ognjišče vsega nazadnjaštva. Tudi organizacija je mnogo storila za skrajšanje delovnega časa. Leta 1905 se je vršila velika stavka rudarjev, in tedaj je organizacija priborila, več tisoč delavcem srednje Nemčije deveturni delovni čas mesto deset in enajsturnega. Od leta 1905 imamo tudi zdravstveni delovni čas, ki ureja obrat v posebno nezdravih rudnikih; žalibog je ta naredba v rokah podjetnikov, ki ravnaajo z njo, kakor se jim poljubi. Rudarjem se uničuje zdravje na najbrezobzirnejši način. Sklepam z besedami Brentanovimi: „Vprašanje po stanju omike je vprašanje po stanju delovnega časa! (Živahno pritrdjevanje.)

(Dalje.)

Strokovni pregled.

s Delavska hranilnica in posojilnica. V Ljubljani se je vršil dne 13. avgusta ustanovni občni zbor „Delavske hranilnice in posojilnice“. Zbora se je udeležilo nad 20 članov ustanovnikov. Sodrug dr. Tomšič je navzočim obrazložil namen novoustanovljene zadruge, nakar se je izvolilo načelstvo in nadzorstvo. Izvoljeni so bili sodrug dr. Tomšič za načelnika, sodrug Bartl za podnačelnika, sodrug Komar, Mlinar in Zupančič za odbornike. Zadruga je pričela poslovati s septembrom in napreduje jako veselo. Saj je bila pa tudi ustanovitev tega zavoda jako potrebna; naše strokovne in gospodarske organizacije se ga bodo prav pridno posluževale in se medsebojno podpirale. Dolžnost vsakega zavednega delavca je, da nalaga svoje prihranke v tem zavodu. Delavci! Doslej ste nalagali svoje prihranke v meščanskih zavodih, ki ne le niso vam ničesar koristili, ampak so nam še škodovali! Naložite rajše svoje prihranke v svoj lastni denarni zavod, v „Delavsko posojilnico in hranilnico“, katere namen je, da bo podpirala s svojim dobičkom vaše strokovne in gospodarske koristi! — Hranilne vloge se obrestujejo po 4½%, pravtako tudi glavni deleži. Uraduje se jako točno. Uradni prostori zadruge so v Ljubljani na Starem trgu št. 30. Načelnik dr. Tomšič uraduje ob četrtkih od 2—3 popoldne in v sobotah od 6—7 zvečer; vendar se dobe istotam v nujnih zadevah vsakokrat pojasnila in nasveti. — Delavci poslužujte se pridno „Delavske hranilnice in posojilnice v Ljubljani“, ker bo to predvsem vam v korist!

s Državna strokovna komisija. Sodrugi in strankine organizacije se opozarjajo, da se nahajajo prostori Državne strokovne komisije kakor tudi uredništvo in upravništvo lista „Die Gewerkschaft“ od torika 20. septembra v novi strankini hiši v ulici Wienstraße št. 89 A, III. nadstropje.

s Najmočnejša strokovna zveza v Nemčiji. Najmočnejša strokovna zveza v Nemčiji je zveza kovinarjev. Članov ima 373.349; v enem letu je naraslo število članov za 10.000. Zveza ima čez šest milijonov mark v svoji stavkini blagajni.

s Švedsko strokovno gibanje v letu 1909. Kakor skoro povsod, so tudi švedska strokovna društva nazadovala zaradi slabih gospodarskih razmer in pa tudi zaradi splošnega izpora. Leta 1908. so izgubile strokovne zveze 16.540 članov, leta 1909. 61.697 članov; v letu 1909. so šteje v osrednjem vodstvu zastopane zveze še 108.079 članov. Mnogo je zakrivilo to izgubo tudi jako pogosto izseljevanje.

s Strokovno gibanje na Danskem v l. 1909. Sijajno podobo stalnega napredka nam kažejo danska strokovna društva, ki so pomnožila število svojih članov celo ob času najhujše krize na gospodarskem polju. V osrednji zvezi danskih strokovnih društev je združenih 98.643 članov; v letu 1908. jih je bilo 96.651 in v letu 1907. 90.253. Dohodkov je bilo 3.473.909 kron, izdatkov pa 3.012.911 kron. Za švedski izpor se je

dalo 843.753 kron. Skupnega premoženja imajo danska strokovna društva tri in pol milijona kron. Ker je organizacija tako močna in napreduje boljbolj, se končavajo tudi delavska gibanja navadno uspešno in so porazi delavstva jako redki.

s Kodanjski zbor. Mednarodni socialistični zbor v Kodanju na Danskem je končal svoja zborovanja. Zbor je iznova in izrazito poudaril potrebo mednarodnega združevanja, da doseže delavstvo uspeh v težkem boju. Na zboru se je posvetovalo o najrazličnejših delavskih zadevah in so se sklenili razni važni ukrepi, ki bodo v veliko korist gibanju proletariata vsega sveta. Prihodnji zbor se bo vršil na Dunaju leta 1913. Slovenski socialisti se bodo pripravili za ta zbor najlepše tedaj, ako porabijo dobo do dunajskega zbora za živahno agitacijo, da bodo lahko poročali o čvrstem socialističnem gibanju na Slovenskem.

s Strokovno gibanje na Japonskem. Prva strokovna društva na Japonskem so se ustanovila v letu 1886. Bila so pod duševnim vodstvom nekega konservativnega politika in so imela približno isti smoter kakor ruske delavske organizacije, ki jih je ustanovljala s svojimi tajnimi agenti ruska vlada, da bi tako zajezila socialistično gibanje ruskega delavstva. Ta namen je bil jasno izražen tudi v njih pravilih; zahtevali so namreč, da se naj „delo in kapital izpoprijaznita“. To gibanje je vlada celo pospeševala. Čisto neodvisno od tega vladinskega strokovnega gibanja pa se je razvijala socialistična agitacija in sicer izprva samo med dijaki visokih šol. Polagoma pa se je razširilo to gibanje vskljud vsemu naravnost grozovitemu zatiranju od strani vlade med delavstvo, zlasti med rudarje in tkalce. Japonska vlada je zatirala socialiste z vsemi sredstvi in res se ji je posrečilo ustaviti razvoj politične socialistične stranke. Med strokovno gibanje pa se je zanesel kar samodejno uporni in revolucionarni duh, ki so ga povzročili podjetniki in vlada. Ker se je namreč izkušalo vsako strokovno gibanje s silo zatreti, je prišlo često do krvavih bojov med delavstvom in vojaštvom. Večina stavk je bila potlačena s krvjo. Leta 1907. so stavkali rudarji bakrenih rudnikov v splošni stavki; prišlo je do velikih nemirov in navsezadnje se je razvnela med stavkujočimi rudarji in med vojaštvom pravcata bitka. Delavci so se borili z revolverji in dinamitnimi patronami. Seveda je bila stavka potlačena. Pod tem anarhistnim vplivom stoji socialistično strokovno gibanje na Japonskem še dandanes. Politični stranki pa se še ni posrečilo, da bi zanesla misel socializma izven visokošolskega dijaštva med široke delavske množice. Treba bo pretrpeti še mnogo neprilik, preden se ustanovi enotna socialistična stranka. Vendar pa ta čas na Japonskem ni več daleč, ker se industrija na Japonskem jako naglo razvija in vedno bolj narašča število proletariata.

s Stavka ameriških rudarjev končana. Vztrajna in neomajna sloga ameriških rudarjev je docela strla odpor podjetnikov. Zdaj so se udali tudi podjetniki države Illinois, kjer so se najtrdovalteje upirali delavskim zahtevam. Rudarji so dosegli svoje zahteve, za uspeh pa se morajo zahvaliti ameriški rudarji samo svoji krepki strokovni organizaciji in pa složni vzajemnosti.

Dopisi.

d Zagorje. „Naprej“, glasilo Antona Kristana v Ljubljani, je prinesel vest, da se v Zagorju „Naprej“ bojkotira. Mi obveščamo širšo javnost, da je ta vest popolnoma zlagana. Nihče ne bojkotira v Zagorju omenjenega lista. Da pa smatrajo delavci v Zagorju za bolj potrebno razširjati osrednje glasilo stranke „Rdeči Prapor“ in strokovni list „Rudar“, pa bodo menda tudi pri „Napreju“ razumeli, ker je obstanek teh dveh listov vendar bolj potreben, kakor pa list, ki bi moral že davnaj prenehati, če bi imel njega urednik kaj strankarske discipline. Opozarjamo ga samo na sklep od 17. julija t.l.l!

d Zagorje. Kakor smo poročali, vršila se je obravnava pred porotnim sodiščem v Ljubljani proti Slovenskemu Narodu, oziroma njegovem dopisniku, dne 9. in 10. septembra t.l. Tožil je sodrug Čobal, ker so se mu lažljivo očitale razne nepoštenosti. Priče, ki so jih navedli g. liberalci niso mogle niti najmanjše stvari dokazati. Pri sodišču se je pokazalo prav jasno, kako podlo in infamno sta bila zlagana oba članka od 24. in 26. februarja t.l. Čobal je moralno zmagal, obrekovalcu pa je bilo mogoče uiti kazni s tem, da je prav nemožato zlezel pod mizo ter vse utajil, češ, jaz nisem pisal člankov. Čobal se je radi oprostive pritožil po svojem zastopniku na vrhovno sodišče na Dunaj.

d Leše. Komaj je končala rudarska stavka, so že pričeli razni gospodje izzivati delavstvo. Zadnjič so prišli rudarji k obratnemu vodji Staneku po nakaznice za rudniški konsum. Dasi morajo rudarji blago in živila sami plačati, vendar se je zadr. gospod Stanek nad rudarji: „Pojdite k Sitterju, naj vam ta da nakaznice!“ Mi bi sve-

tovali obratnemu vodji Staneku, naj se vede malo bolj krščansko proti delavcem. Vsem delavcem starim in mladim, pa pravimo: „Vsi v organizacijo!“ Ako bodemo imeli krepko organizacijo, bodemo si ustanovili svoje lastno konsumno društvo, ki je velike važnosti za rudarsko gibanje. Tudi nadkopaču Supancu priporočamo vsaj malo več dostojnosti do delavcev. Mož naj se spomni na leta, ko je bil sam navaden delavec; ako pa naš opomin ne bo nič izdal, bode imel opraviti z rudniško oblastjo. — Leško delavstvo.

d Kotredež. Gospod delovodja Hinek utika svoj nos povsod, tudi tam, kamor mu ga ne bi bilo prav nič treba. Da pa bi se brigal za tehnične naprave, kar bi bilo potrebnejše, tega seveda ne stori. V vsem revirju imamo samo dva samokresa (revolverja) za izpodsekalne stroje (šremmašine), pa še tista dva samokresa sta navadno oba pokvarjena, tako da se delavci po pol dneva trudijo brez uspeha. Ker pa radi teh tehničnih pomanjkljivosti ne morejo popraviti toliko, kakor bi rad delovodja Hinek, pa svojo lenobo zvrta na delavce s tem, da jih zmerja za lenuhe. Parkrat se je zgodilo, da ga je g. ravnatelj opozoril na tehnične nedostatke, ali zvit delovodja se je izgovoril, češ, da se je samokres pravkar pokvaril, in je na ta način zvrnil krivdo radi majhne produkcije na delavstvo. Tudi se dela pri odkopih (opava) naenkrat preveč v višino, kar je za rudarje zelo nevarno. V tem oziru bo potrebno enkrat resno govoriti z gospodom nadkomisarjem.

d Ljubno - Seegraben. Članom rudarske podružnice Ljubno - Seegraben se naznanja, da se vrši uplačevanje prispevkov v sobotah od pete ure popoldne do sedmih zvečer in ob nedeljah od devetih do enajstih popoldne. Ako bi bili blagajniki zadržani in bi ne bili tisti čas v društveni sobi, tedaj plačajo člani svoje prispevke za Unijo lahko ob vsakem času v pisarni Konsumnega društva. Knjižnica je odprta v sobotah od petih popoldne do sedmih zvečer in v nedeljah od devetih do enajstih dopoldne. Nadalje je sklenil podružnični odbor, da se vrše vsak mesec mesečni shodi in sicer vsako drugo nedeljo po izplačevanju ob devetih dopoldne v društveni sobi. Člani tudi lahko vplačajo svoje prispevke v tajniški pisarni in sicer vsak dan razen ob sobotah, nedeljah in ponedeljkih ker je ob teh dnevih okrožni tajnik na agitacijskem potovanju. — Društveno vodstvo.

d Ljubno-Seegraben. V nedeljo dne 2. oktobra se vrši tu na glavnem trgu velik ljudski shod proti draginji. Poročala bodeta državna poslanca sodruga A usobsky in Muchitsch.

Razne stvari.

r Proti draginji mesa. Po vsej Avstriji se vrše v mestih veliki shodi proti draginji mesa. Zlasti veliki so shodi na Dunaju; v Gradcu se je udeležilo shoda okolo 10.000 ljudi. Povsod se zahteva, da se dovoli zadostni uvoz srbskega in argentinskega mesa, ki je ceno in dobro. Avstrijska vlada je dovolila uvoz rumunske živine; toda čujte in strmite, zakaj so agrarci privolili v uvoz živine iz Rumunije! Zato, ker Rumuncem samim nedostaja mesa in živine! Torej je ta dovolitev samo pesek v oči lahkovernim ljudem.

r Razstrelba v rudniku. Iz Eisenerza (Gorenje Štajersko) poročajo: Dne 9. septembra se je v tukajšnjem rudniku mina predčasno užgala in razstrelila. En rudar je bil ubit, eden pa težko ranjen.

r Velikanska rudniška nezgoda v Fohndorfu. Dne 12. septembra je udrila v Fohndorfu ogromna množina vode v rov Wodzicky. Dva delavca in en nadzornik so mrtvi. Nezgoda je zakrivila Alpina, ki vedno in vedno priganja delavce, da bi izkopali kar največ premoaga, za varnostne naprave se pa briga toliko kakor nič. Prihodnjič prinesemo daljše poročilo.

r Rast socialne demokracije na Nemškem. Socialna demokracija na Nemškem se razvija tako mogočno, da izpreletava vse meščanske kroge hladna zona. V zadnjem času se je vršilo v Nemčiji več nadomestnih volitev za državni zbor. Socialni demokratje so si osvojili skoro vse volilne okraje, ki se je vršila v njih nadomestna volitev. Zmagali so celo v takih okrajih, kjer so bili ob zadnjih volitvah v manjšini za par tisoč glasov; pridobili so torej v par letih na tisoče somišljenikov. In kar je treba poudarjati: zmagali so z lastno močjo in proti združenemu meščanstvu najrazličnejših barv. Preden bo minulo leto dni, se vrše na Nemškem splošne

volitve za državni zbor. Vse meščanske stranke zro s strahom v bodočnost. In njih bojazen je tudi opravičena; kajti gotovo je, da bo prišla v nemški državni zbor socialna demokracija tako močna, kakor še nikdar popreje.

r Živi pokopani. Iz Essena (Westfalsko) poročajo: Dne 7. septembra je zasulo v rudniku Zollverein tri rudarje. Takoj so pričeli z reševalnimi deli. Končno so jih odkopali, vendar je bil eden izmed njih že mrtev. Druga dva nista bila poškodovana.

r Stavke v Nemčiji. Ker je draginja od dne do dne hujša, je naravno, da zahtevajo delavci v primeri z draginjo zadostnih plač. To izkušajo doseči s stavkami, zlasti v Nemčiji, kjer gospodarske razmere niso tako slabe, da bi bil uspeh že kar naprej izključen. Tako se je pričelo v avgustu letošnjega leta 96 novih stavk, med tem ko jih je bilo lansko leto v tem mesecu samo 42.

r Kako se gospodarski boji postrujejo. V Oldhanu na Angležkem se je pojavilo plačilno gibanje med tkalci za bombaževino. Podjetniki so nastopili proti gibanju z veliko nasilnostjo. Odbor skupne zveze podjetnikov vseh bombažnih tkalnic je namreč izjavil, da bodo podjetniki izprli vse bombažne tkalce na Angležkem, ako se tkalci v Oldhanu ne uklonijo odločitvi rabsodišča. — Podobno se je zgodilo v kratkem tudi v Brnu na Moravskem. Boj med delavci in podjetniki je vedno ostrejši, majhne krajevne stavke izginjajo bolj in bolj, mesto njih se pojavljajo obširni gospodarski boji, ki se raztezajo čez več dežel. Vedno jasneje se nam javlja potreba enotne delavske organizacije.

r Splošna stavka v severni Španiji končana. V severni Španiji so bili proglasili z enim glasom večine splošno stavko. Slabo znamenje za stavko je bilo že dejstvo, da se je sklenila samo z enim glasom večine. Razentega tudi ni bila stavka pravilno organizirana in ni imela enotnega vodstva. Med španskim delavstvom igrajo besede veliko vlogo, mirno, vztrajno organizacijsko delo se pa zanemarja. Splošna stavka je vedno zadnje in jako nevarno orožje, ter je treba na vse te temeljito premisliti, ali je čas za splošno stavko, ali ni. Tega španski delavci niso storili, in zato je stavka propadla.

Amalija Rosi v Zagorju.

Trgovina z vinom

na debelo od 56 litrov naprej. — Priporoča raznovrstna vina po najnižjih cenah.

V Trbovljah se dobiva moje vino pri gospodu Anton Pučevalšek. 3-2

Svarilo!

Schicht-ovo milo je pravo samo z imenom

Schicht

in z znamko „Jelen“.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenjskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. ∴

Občno konsumno društvo v Idriji

9-7
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

! Prva žgalnica !

Brata Wortmann

Šušak

priporočata svoje lastne izdelke.

Naročila na žganje, likerje, konjak se vrše ceno in takoj.

Zastopnik: 8-3

Franc Remic, Ljubljana

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih. 9-7

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.